

Kandidatnummer: 5076

Universitetet
i Stavanger

Hvordan møte ungdom i barnevernet som har flyttet fra sine omsorgspersoner, ved å ha forståelse for relasjon og regulering

Antall ord: 12870

(Uten ord på forside)

BBABAC Bacheloroppgave

Det samfunnsvitenskapelig fakultet

Institutt for sosialfag

Kandidatnummer: 5076

Bacheloroppgave – barnevern

18. mai 2021

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	4
1.1 Valg av tema	5
1.3 Problemstilling.....	6
1.4 Begrepsavklaring.....	7
1.5 Oppgavens oppbygning og formål.....	7
2. Lovens rammebetingelser	8
2.1 Barnevernloven	8
3. Metode	9
3.1 Styrker og svakheter med litteratur studiet	10
3.2 Fremgangsmåte	11
4. Presentasjon av vitenskapelig artikler	11
4.1 Rotløs ungdom – ungdom flytting og livssjanser.....	11
4.2 Relasjon som plattform i møte med ungdom i barnevernet.....	12
4.3 Kjærlighetsprinsippet.....	12
4.4 Regulering som nøkkelbegrep og toleransevindu som modell i en ny traumepsykologi.....	12
4.5 Utviklingspsykologisk kunnskap er relevant for hvordan omsorgsplasseringer gjennomføres	13
5. Teori	13
5.1 Tilknytningsteori.....	14
5.2 Miljøterapi.....	17
6. Drøfting	18
6.1 Barnevernet redder liv	18
6.2 Konsekvenser ved flytting	18
6.3 Viktigheten av tidlig innsats.....	19
6.4 Valg av plassering/flytting	20
6.5 Relasjon.....	22
6.5.1 Behov	23
6.5.2 Motivasjon.....	23
6.5.3 Føle seg sett.....	24
6.5.4 Humor	25
6.5.5 Brukermedvirkning.....	26
6.5.6 Annerkjennelse og respekt	27
6.5.7 Kjærlighet	27
6.6 Balanse mellom privatliv og jobb	30
6.7 Stigma.....	31

6.8 Toleransevindu	32
6.9 Hjernens alarm og reguleringssystem.....	34
7. Avslutning	36
8. Litteraturliste	38

Figurliste

Figur 1: Toleransevindumodellen.....	33
--------------------------------------	----

1. Innledning

Omsorgsplasseringer er en av de mest inngripende og omfattende tiltak samfunnet iverksetter overfor barn og ungdom. Å bli flyttet fra sitt hjem er siste utvei og den som blir flyttet kan føle seg ensom og forlatt. Det er ikke ønskelig for noen å foreta en plassering om det ikke er nødvendig. “Det er helt jævlig å være så langt hjemmefra. Jeg må starte livet på nytt igjen. Samtidig får jeg ikke gjort det for jeg har ikke familie og gode venner rundt meg. Jeg står helt alene, sier «Andrea» på telefon til Aftenbladet” (Ergo & Aass, 2016).

I 2019 var det 54 592 barn og unge som hadde barnevernstiltak. 44 821 barn og unge hadde hjelpetiltak, mens 9771 barn og unge hadde omsorgstiltak (Statistisk sentralbyrå, 2020).

Flytting kan noen ganger være nødvendig for å bedre situasjonen til ungdom eller barn. I henhold til loven, kan flytting bli brukt som tiltak for å forbedre situasjonen. Å flytte barn eller ungdom som i utgangspunktet er sårt, kan være kolossalt inngripende, men også positivt og betydningsfullt. Det er ønskelig å bruke minst mulig flytting, men noen ganger kan det være til det beste.

Aftenbladet har publisert relevante saker om barneverntjenesten. De har blant annet publisert sak om “Andrea” som har blitt flyttet hele seks ganger på et år og som bor nesten 55 mil fra sitt opprinnelige hjemsted, åtte timer unna familie og venner. “Andrea” er ikke alene, ved utgangen av 2015 var totalt 478 barn flyttet til barnevernsinstitusjon eller i statlig fosterhjem i en annen region enn den de selv kommer fra (Ergo & Aass, 2016). Artikkelen om “glassjenta” som også ble publisert av Aftenbladet, fikk stor oppmerksomhet. Her beskrives det hvordan en jente ble flyttet seks ganger i løpet av syv måneder, videre understrekes viktigheten av å se og forstå ungdom som er i kontakt med barnevernet (Ergo, 2016).

Barnevernet har en vanskelig oppgave og dilemmaer kan oppstå. Det kan være spørsmål om man setter inn tiltak for tidlig eller for sent, for mye eller for lite. Flytting, tvangsplasseringer og ensomhet blir stadig diskutert i samfunnet, media og blant fagfolk. En slik diskusjon er bra og vesentlig for at flytting skal utøves til dens formål- som er for barnets beste jfr. Bvl §4-1 (Barnevernsloven, 1992, §4-1).

1.1 Valg av tema

Å flytte er noe mange i barneverntjenesten opplever og noen må flytte flere ganger. Mange av ungdommene i barnevernsinstitusjonene og i fosterhjem har levd under utfordrende oppvekstvilkår siden de ble født. “Ungdom som er tilknyttet barnevernet har ofte opplevd omsorgssvikt. Omsorgssvikt er en vedvarende manglende evne eller vilje hos omsorgspersonene til å møte barnets grunnleggende fysiske, emosjonelle, psykiske og/eller medisinske behov” (Bufdir, 2018).

Ungdom kan føle seg stigmatisert og utenfor. Det kan være vanskelig å vite at man ikke har et “normalt” hjem, å føle at man ikke er som andre. I tillegg til å ikke bo med sine biologiske foreldre har man gjerne ikke lært sosial kompetanse og regulering av egne følelser. Når en da har en annen atferd enn det som forventes kan man bli stemplet.

En jente på 18 år sa følgende: “Noen venner har kuttet kontakten med meg etter jeg kom på institusjon. Tror jeg er shitkid”(Barneombudet, 2020, s.3).

Denne holdningen kan påvirke både ungdom og ansatte, og kommer av stereotypier. Stereotypier er når mennesker kategoriserer andre ut ifra sosialsammenheng, for eksempel hvor man bor. Bor man i et rikmannsstrøk eller i en ghetto, om man er innvandrere eller om man for eksempel har en skade. Felles for de fleste stereotypier er at de mangler støtte og data som begrunner påstandene (Helgesen, 2018, s. 314). Mange stereotypier har negativ forankring.

Stereotypier kan utvikles til fordommer. Også fordommene er basert på dårlig grunnlag, lite informasjon og feil informasjonsgrunnlag (Helgesen, 2018, s.315). Om ungdom opplever å ha fordommer om seg selv, kan dette føre til at ungdom oppfører seg slik det forventes i forhold til stereotypiene og fordommene. Det er forventninger over tid som kan føre til at det blir en negativ selvoppfyllende profeti (Helgesen, 2018, s.316). For eksempel om en ungdom opplever å bli oppfattet som mindre god enn de andre over tid, kan det føre til at ungdommen tror han/hun er mindre god. For å unngå at oppførselen til ungdommen blir mer utfordrende, kan det være nødvendig at barnevernspedagoger har dypere forståelse for hvorfor ungdom er som de er.

I praksis ble jeg kjent med en ungdom som var blitt sviktet og som har flyttet fra hjemmet flere ganger. Dette traff meg, og gjorde at jeg ville finne ut av hvordan ansatte i barnevernet kan bli bedre til å møte ungdommens behov.

1.3 Problemstilling

Jeg vil i denne oppgaven se på viktigheten av å ha kunnskaper om hva flytting gjør med menneskene i barnevernet og hva som er viktig å tenke på når en ungdom skal flyttes. Mange er alene, og noen oppfatter å ha følelsen av at de er alene selv om de gjerne har noen rundt seg. Å føle at man ikke passer inn, å føle seg ensom og at de andre ikke forstår gjør noe med et menneske.

Flytting kan føre til at ungdom får negativ atferd og smerteuttrykk, eller det kan forsterke det. Å oppleve relasjonsbrudd kan være utfordrende og ikke minst å danne nye relasjoner. Å føle at man er en kasteball, der man blir flyttet fra et sted til et annet sted. Eller at man blir en slags bumerang hvor man blir flyttet, men kommer tilbake til problemet fordi de ansatte ikke klarer å håndtere ungdommen, kan være både utfordrende og slitsomt.

Ved å hjelpe til tidligst mulig ved å ha forståelse for smerteuttrykkene kan man begrense negative konsekvenser ved utvikling til ungdom. Forståelse kan bidra til mer trivsel og mindre problematikk. De indre prosessene vi har som fagpersoner, erfaringer og kunnskap vil være hjelpsomt i arbeid med ungdom (Paulsen et al., 2017 s.2).

Kunnskap om omsorgssvikt og stressregulering er viktig for å ivareta de ungdommene som blir flyttet. (Baugerud & Augusti, 2016) Da kan man bedre hjelpe og tilrettelegge. Jeg vil belyse viktigheten av god relasjon mellom ansatte og ungdom. For å få en forståelse for hvorfor ungdom oppfører seg som de gjør vil jeg ha et fokus på tilknytningsteori og traume psykologi. Ut fra dette har jeg valgt følgende problemstilling:

Hvordan møte ungdom i barnevernet som har flyttet fra sine omsorgspersoner, ved å ha forståelse for relasjon og regulering

1.4 Begrepsavklaring

Barnevernspedagog

En barnevernspedagog har en bachelorgrad i barnevern. “En barnevernspedagog ser utsatte barn, unge og familiers livssituasjon i en helhetlig sammenheng, og handler på basis av denne forståelsen. Målet er å sørge for gode omsorgsbetingelser, tilhørighet, mestring og brukermedvirkning for barn og unge” (FO, 2021).

Ungdom

Det er vanskelig å sette en klar grense for når barn blir til ungdom. Det er lettere å skille mellom ungdom og voksne, da man juridisk sett er voksen etter at man har fylt 18 år. Man kan tenke at barn blir ungdom når de begynner på ungdomsskolen, som er året de fyller 13 år. Jeg har derfor valgt å begrense denne oppgaven til å omhandle ungdom som unge mellom 13 år og 18 år. Ungdomstiden er en sårbar, utforskende og spesiell tid. Helgesen (2018) skriver følgende om ungdom:

Ungdomstiden fremstår som en livsperiode som er ganske motsetningsfylt. Den er på den ene siden spennende og fargerik, full av brusende følelser, forelskelse, liv og engasjement. På den andre siden er den preget av emosjonell turbulens med svingende stemninger, grubling, opprørstrang og identitetsforvirring (Helgesen, 2018, s.183).

1.5 Oppgavens oppbygning og formål

Oppgaven deles opp slik: Først kommer rammebetingelsene som settes av lovverket vårt. I det arbeidet vi utfører har vi lover og regler å forholde oss til. Videre vil jeg opplyse hvordan jeg har innhentet informasjon til oppgaven, ved å vise til metode. Og så viser jeg til de ulike vitenskapelige artiklene jeg har brukt til å besvare problemstillingen. Oppgaven vil så ha et teorikapittel, før jeg går over til drøfting. Til slutt vil jeg komme med en avslutning.

2. Lovens rammebetingelser

2.1 Barnevernloven

Barnevernloven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, samt at barn og unge skal sikres trygge oppvekstvilkår, se bvl § 1-1 (Barnevernloven, 1992, § 1-1).

Barnevernloven og barnevernretten bygger på tre hovedprinsipper: det biologiske prinsipp (bygger på at det er stor egenverdi for et barn å vokse opp med sine biologiske foreldre), minste inngreps prinsipp (barnevernet skal ikke benytte strengere tiltak enn nødvendig) og hensynet til barnets beste (alltid gjøre det som er til det beste for barnet). Disse prinsippene ligger til grunn for utøvelse av myndighet i tråd med barnevernloven, og er styrende for de avgjørelsene som blir fattet etter denne loven. I tillegg til det som står i barnevernsloven er det et fjerde prinsipp som man bør ha i bakhode når man jobber med barn og unge, å gi riktig hjelp til rett tid (Kvaran & Holm, 2012, s.22).

Alle som oppholder seg i Norge, og som er under 18 år, er omfattet av loven. I noen tilfeller kan også de som har fylt 18 år få hjelp fra barnevernet fram til de er 23 år dersom de samtykker til hjelpen, se § bvl 1-3 (Barnevernloven, 1992, §1-3).

Ulike typer flyttinger, både planlagt og akutt

Barn og ungdom kan bli plassert i nettverk, beredskapshjem, fosterfamilier eller på institusjon. Et barn kan bli flyttet fra hjemmet dersom kriteriene i jfr. bvl §4-12 (Barnevernloven, 1992, § 4-12) foreligger. Før barnevernet har gått til det steget må mulige mildere grep bli vurdert. Et barn kan ikke flyttes dersom det kan skapes tilfredsstillende forhold for barnet med hjelpetiltak etter bvl § 4-4 (Barnevernloven, 1992, §4-4) Om det ikke er tilstrekkelig med hjelpetiltak kan flytting fra hjemmet som akutt plassering i beredskapshjem/institusjon jfr. bvl § 4-6, 2 ledd (Barnevernloven, 1992, §4-6, 2) og bvl §4-25 (barnevernloven, 1992, §4-25) eller frivillig plassering i fosterhjem/omsorgsinstitusjon bvl §4-4,6 (Barnevernloven, 1992, §4-4, 6) eller Frivillig plassering i behandlingsinstitusjon bvl § 4-26 (Barnevernloven,1992, §4-26) være aktuelt.

Det er Bufetat som finner egnet institusjonsplass eller fosterhjem. Ved behandling i fylkesnemnda ved saker som omsorgsovertakelse bvl §4-12 (Barnevernloven, 1992, §4-12) og tvangsplassering i behandlingsinstitusjon bvl §4-24 (Barnevernloven, 1992, §4-24) behandles

saken deretter i fylkesnemnda. Fylkesnemnda tar så og bestemmer om vilkårene for omsorgsovertakelse eller tvangsplassering er oppfylt, og hvor barnet skal bo. I bvl §4-24 (Barnevernloven, 1992, §4-24) saker vurderer fylkesnemnda om den foreslåtte institusjonen er materielt og faglig egnet til å ivareta barnet.

§ 4-17 Flytting av barnet

“Barneverntjenesten kan flytte barnet bare dersom endrede forhold gjør det nødvendig, eller dersom det må anses til beste for barnet.” Jfr. bvl §4-17 (barnevernloven, 1992, §4-17)

Hvorfor flyttes ungdom?

Flytting er i noen tilfeller viktig og avgjørende for å sikre ungdoms utvikling og et godt liv. I følge FNs barnekonvensjon artikkel 6, har ungdom rett til optimal utvikling.

(Barnekonvensjonen, 1989) Dette er et prinsipp som skal være med på å kunne sikre at mennesker for den utviklingen de trenger. Flere av ungdommene som har blitt flyttet har vokst opp i omgivelser som er dårlig egnet til utvikling. Da er det viktig at vi har lover som kan være med på å hjelpe ungdommen ut av situasjonen.

Dårlig utviklingsforhold i hjemmet er en av de viktigste årsakene til flytting. Om det beste for ungdommen er å bli flyttet Jfr. § bvl 4-1 (Barnevernloven, 1992, §4-1) & BK artikkel tre, så flytter man ungdommen. Artikkel tre i barnekonvensjonen har stor betydning for ungdom i fosterhjem og institusjon. Den stiller krav til at man finner best egnet institusjon og tilbud til hver ungdom. Det stilles krav til at institusjonene jevnlig vurderer situasjonen til ungdommen. Dette er et krav ungdommene har i forhold til barnekonvensjonen artikkel 25 (Barnekonvensjonen, 1989).

3. Metode

Metode forteller hvordan vi bør gå frem for å finne eller granske/etterprøve kunnskap (Dalland,2012, s.111). Metoden er veien til mål, oppskriften på hvordan man skal innhente ny eller gammel informasjon. “Metoden er redskapet vårt i møte med noe vi vil undersøke. Metoden hjelper oss til å samle inn *data*, det vil si den informasjonen vi trenger til undersøkelsen vår” (Dalland, 2012, s.112). Vi bruker metode som et verktøy for å få tak i informasjon som kan være til hjelp for å belyse noe. Det kan være ny informasjon som man finner selv eller “gammel” informasjon som vi innhenter fra andre.

Sosiologen Vilhem Aubert formulerer metode slik: “En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder” (Dalland, 2012,s.111).

Jeg kunne valgt ulike måter å skrive oppgaven på. Med hensyn til tid og hva jeg ønsker å skrive om har jeg valgt litteraturstudiet. Man kan velge kvalitativ metode og kvantitativ metode. Kvalitativ “tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller målet” (Dalland, 2012, s.112) og kvantitativ metode er målbare enheter, for eksempel spørreskjema med faste svaralternativ (Dalland, 2012, s.112 og s.113). Som undersøker kan det være utfordrende å snakke med ungdom på institusjon eller fosterhjem, da dette kan være en unødvendig påkjenning for dem. Det kan gjøre at ungdommen på institusjon føler seg utrygg og dype sår kan buldre opp igjen. Ved å anvende litteraturstudie som metode bruker jeg andres teori og forskning i oppgaven og allerede eksisterende litteratur. Da slipper jeg å tenke på at ungdom kan bli belastet og vil allikevel kunne belyse oppgaven ungdommenes synspunkt, og dermed besvare oppgaven på en tilfredsstillende måte.

3.1 Styrker og svakheter med litteratur studiet

Styrker med litteratur studiet er at man kan hente informasjon fra gode forfattere og forskere. Man for et bredere utvalg av informasjon. Andre har gjerne tenkt på andre viktige elementer enn deg selv, og man kan se på ulike funn for å ta frem det man mener er viktigst for å besvare problemstillingen. Ved å bruke litteraturstudiet kan jeg få en bred forståelse for informasjon angående problemstillingen og en oversikt over hva fagfeltet sier. Man kan spare tid på å hente informasjon fra det andre forskere har funnet ut av, og ved å ta i bruk fagfelleverderte artikler og pensum bøker.

Det negative med litteraturstudiet er at det ikke alltid er like lett å vite hvor god informasjonen er, om det er sant det som står? Det kan være viktig å se på referanser og hvem som er forfatter. Man bør også se på hvor gammel informasjonen er, og om det har kommet nyere informasjon og funn som er bedre enn den gamle. Desto mer anerkjent forfatteren er, desto større er sjansen for at informasjonen er bra. Det som også kan være negativt med litteraturstudie er at man ikke får tak i informasjon på en personlig måte, at man ikke får sett og opplevet den man undersøker sine direkte uttrykk og opplevelse. Man får heller kanskje ikke vinkle spørsmålet slik man ville gjort det selv.

3.2 Fremgangsmåte

Når jeg skulle sette i gang med å skrive oppgaven tok jeg først og tegnet meg et tankekart og skrev ned forskjellige begrep aktuelt til temaet jeg har valgt å skrive om, som jeg har lært tidligere i studiet. Deretter avgrenset jeg letingen etter informasjon ved å prøve å finne ut av hvilke bøker fra pensum som var aktuelle. Etter å ha sett gjennom gammelt pensum begynte jeg å søke på litteratur i www.Oria.no & www.idunn.no for å finne gode tekster og fagfelleverdert informasjon. Jeg hentet også informasjon fra Buudir.no. Jeg har valgt å bruke disse databasene fordi de er oversiktlige og det er brukervennlig å søke. I Oria kan vi spesifikk krysse av på hvor man vil hente informasjonen sin fra. Når jeg søkte i Oria søkte jeg i "alle bibliotek" og kunne sentraliserer meg mot "fagfelleverderte tidsskrifter" med søkeord som "flytting", "omsorgsplassering" og "relasjon". Søkene ga meg veldig mange interessante bøker som jeg lånte fra biblioteket på Universitetet i Stavanger og ikke minst artikler på nett. Jeg har valgt å legge frem funnene mine sammen med drøftingen, slik at jeg drøfter funnene.

Når jeg har hentet informasjon har jeg vært opptatt av at informasjonen skal være oppdatert og relativt ny. Jeg har valgt å bruke artikler som er fagfelleverdert slik at jeg vet at informasjonen er god. Også har jeg brukt faglitteratur og vært bevisst på hvem forfatterne er.

4. Presentasjon av vitenskapelig artikler

4.1 Rotløs ungdom – ungdom flytting og livssjanser

Rotløs ungdom- ungdom, flytting og livssjanser er en artikkel skrevet av Hans Christian Sandlie & Patrick Lie Andersen. Artikkelen ble utgitt i tidsskriftet sosiologi i dag, årgang 46, nr. 3-4 i 2016. Det blir skrevet om viktigheten av stabile boforhold, de negative konsekvenser flytting kan ha for barn og ungdoms livssjanser og livskvalitet. Forfatterne har analysert data fra mer enn 7000 ungdom i alderen 16 til 19 år for å studere sammenhengen mellom høy flyttehyppighet og ungdoms skoleprestasjoner, depressive symptomer og atferdsproblemer. Artikkelen viser også hvorfor det er viktig med tidlig innsats. Stabile boforhold berører trygghet, identitet og tilhørighet, vennenettverk og sosial deltagelse (Sandlie & Andersen, 2016, s.131).

4.2 Relasjon som plattform i møte med ungdom i barnevernet

Relasjonen som plattform i møte med ungdom i barnevernet er en artikkel skrevet av Veronika Paulsen, Jørn Are Aune, Jan Karle Melting, Otto Stormyr og Berit Berg. Artikkelen ble utgitt i tidsskriftet Norges barnevern, nr. 2, i 2017. Det blir skrevet om ulike måter å skape en god relasjon på, de har gjennom kvalitative intervjuer med ungdom innhentet informasjon om hva ungdommene synes er viktig i arbeidet. Ved å skrive denne artikkelen har de klart å få frem betydningen av relasjonen i møte med ungdommer og ansatte i barnevernet. Det å bli møtt som et menneske, og ikke bare være en ting i en saksmappe. Eksempler fra Gartnerhaugen vil bli brukt i oppgaven.

4.3 Kjærlighetsprinsippet

“Love: Recognising relationships in work with vulnerable youth”, er en artikkel skrevet av Hilde Marie Thrana. Artikkelen ble utgitt desember 2016. Artikkelen setter fokus på hvilken rolle kjærlighet har i arbeid hos den profesjonelle barneverntjenesten. Artikkelen er basert på 14 observasjoner og intervjuer av 14 unge mennesker som er i kontakt med barnevernet i Norge. Barn og unge som er i kontakt med barneverntjenesten har i årevis påpekt viktigheten av å bli møtt på en kjærlig måte, som viser at de er elsket og involverer seg på en troverdig måte. Artikkelen er basert på en forståelse av kjærlighet som et gjenkjennende forhold basert på Axel Honnets teori om anerkjennelse (Thrana, 2016).

4.4 Regulering som nøkkelbegrep og toleransevindu som modell i en ny traumepsykologi

Regulering som nøkkelbegrep og toleransevindu som modell i en ny traumepsykologi er en artikkel skrevet av Dag Øystein Nordanger og Hanne Cecilie Braarud. Jeg har valgt å ta med innhold fra denne artikkelen for å forstå ungdommers atferd og smerteutrykk ved hjelp av toleransevindu-modellen. I 2014 ble artikkelen Regulering som nøkkelbegrep og toleransevindu som modell i en ny traumepsykologi publisert i Tidsskrift for norsk psykologforening, Vol 51, nummer 7, side 530 – 536. Ved å forstå modellen og info fra denne artikkelen, gjør det lettere å forstå ungdommers oppførsel.

4.5 Utviklingspsykologisk kunnskap er relevant for hvordan omsorgsplasseringer gjennomføres

“Utviklingspsykologisk kunnskap er relevant for hvordan omsorgsplasseringer gjennomføres” er en artikkel skrevet av Gunn Astrid Baugerud & Else-marie Augusti. Artikkelen ble utgitt i Tidsskriftet Norges Barnevern 03-04 / 2016 (Volum 93). Artikkelen tar frem begreper som stress, stressregulering, emosjonsregulering. Omsorgssviktene barn tar oftere og utvikler stress- og emosjonsreguleringsstrategier som er mistilpassede, dårlig egnet til å regulere sterke følelser og stress. Artikkelen knytter sammen internasjonal og nasjonal forskning på barns evne til å regulere stress og følelser, og viser hvordan det er relevant i forhold til flytting.

5. Teori

Hvordan en barnevernspedagog bør møte ungdom i barnevernet, hvordan man kan minske belastning ved flytting, og skape gode relasjoner er et bredt spørsmål. Mange som har opplevd omsorgssvikt har vansker med å føle tillit til voksne, noe som kan føre til ulemper. De har større sjanse for å utvikle atferds- og følelsesmessige vansker, og få en forsinket kognitiv utvikling (Baugerud & Melinder, 2010, s.10). Det har blitt publisert flere studier om barn og unge som ikke får den tilknytningen og omsorgen de trenger. “Utviklingsmessig sett var barna forsinket og viste atypisk sosial og emosjonell atferd”(Smith, 2002, s.15). Det er derfor viktig at de som jobber med ungdom i barnevernet vet hvordan de skal oppføre seg profesjonelt, hvordan de skal skape gode relasjoner og håndtere ungdommers reaksjoner og uttrykk.

Jeg har valgt tilknytningsteori og traume psykologi for å besvare oppgaven. Hvordan de ulike ansatte tenker og jobber vil variere, og de ulike arbeidstedene kan ha ulik praksis og interne måter å gjøre oppgaver på. Hvor mye kompetanse innenfor feltet institusjonene, fosterfamiliene og beredskapshjemmene har varierer, både når det gjelder faglig kompetanse og erfaring. Dette vil spille en rolle for hvilket arbeid som blir gjort. Felles for alle er at de må følge norske lover og regler. I tillegg til lovverket setter institusjonens økonomi, bygningsmessig tilstand, organisering og personalressurser de ytre rammene for arbeidet (Kvaran og Holm, 2012, s.106).

5.1 Tilknytningsteori

Jeg har valgt å fremheve tilknytningsteori for å belyse hva tilknytning er, gjør, og hva som kan skje når man mister tilknytning og relasjon. Tilknytningsteorien presiserer betydningen av trygge tilknytningsrelasjoner til foreldrene eller andre omsorgspersoner og mulige konsekvenser ved å bli adskilt fra de.

Relasjonen mellom barn og deres omsorgsgivere er grunnleggende i menneskets utvikling. En av de viktigste på dette feltet, og som hadde en stor betydningsfull oppnåelse innenfor tilknytning, var den engelske barnepsykiateren John Bowlby. Han er grunnleggeren og pioneren i studiet av tilknytning. Det var etter at Bowlby hadde lagt frem sitt første arbeid på tilknytning i 1950- og 1960 årene, at psykologer og psykiatere begynte å gå målrettet inn for å foreta direkte observasjoner av spedbarn og barns tilknytning (Smith, 2002, s. 13). Når et barn opplever å miste tilknytning til omsorgspersoner går barna inn i tre faser, som er: protest, fortvilelse og midlertidig frakopling. Barn som opplever å bli flyttet flere ganger kan til slutt ende opp med å ikke bry seg om omsorg, det er det vi kaller en permanent frakopling (Smith, 2002, s. 14 & 15). Når barnet kommer i ungdomsalderen kan han/hun bli redd for å knytte seg til andre. Ungdommen kan tenke at “du forsvinner snart uansett” eller “de ansatte er her bare fordi det er jobben deres og bryr seg ikke om meg, men kun om lønn”.

Tilknytningsatferd er noe vi som mennesker har med oss hele livet, Bowlby mente at den første tilknytningen vi gjør er så utrolig viktig fordi det legger grunnlag og former hvordan vi oppfører oss, føler og tenker gjennom livet (Weenerberg, 2011, s. 65). Man kan se på den første tilknytningen som en grunnmur. Opplever barn tilknytning til gode og trygge omsorgspersoner vil grunnmuren være solid og stødig, laget på en riktig måte. Om barnet opplever dårlig tilknytning og omsorg de første leveårene, vil grunnmuren være laget av feil blanding og ingrediens, dette kan være negativt og ødeleggende. Ungdoms utvikling gjennom tilknytning til omsorgsgiver er en genetisk prosess som foregår fra den dagen de blir født.

På bakgrunn av hva barnet/ungdommen har opplevd tidligere, av foreldrenes tilgjengelighet, tilstedeværelse og hvordan foreldrene reagerer når barnet søker støtte når det er skremt og/eller lei seg, utvikler barnet det Bowlbys kalte en indre arbeidsmodell (Tjersland et al., 2018, s.79). Forskning har vist at barnets følelsesmessige og sosiale evner blir til ved at barnet får komme nær voksne som er dyktige til å reagere på barnets uttrykk og behov. Barnet lærer å gi beskjed om når det er trist, om glede og når det er redd. Den indre arbeidsmodellen vil være

med å styre hvordan en oppfører seg i forhold til andre mennesker man møter. Når omsorgspersonen er tilstede i situasjonene og imøtekommer spedbarnets behov, utvikler barnet gode indre arbeidsmodeller (Nordanger & Braarud, 2017, s.29).

Barn utvikler relasjoner gjennom kontakt med nære omsorgspersoner hvor de lagrer erfaringer som spiller inn på hvordan de oppfører seg i forhold til andre personer. Ungdoms atferd kan ha sammenheng med hva ungdommen har opplevet og erfart når de var yngre. “Bowbly antar at barn konstruerer mentale modeller av opplevelser og omverdenen som baserer seg på de erfaringene de har gjort gjennom oppveksten” (Kvaran & Holm, 2012, s.89).

Indre arbeidsmodeller er en del av barnets system som gir mulighet for å ta avgjørelser, planlegge og å forstå sin egen og andres atferd på bakgrunn av tidligere lagrede samspillopplevelser med andre (Nordanger & Braarud, 2017, s.48). Man tar avgjørelser ut ifra de forventningene og erfaringer vi har opparbeidet oss tidligere i livet som er blitt lagret. Om man da har opplevd god omsorg og regulering så vil man være godt egnet til å regulere seg selv. (Nordanger & Braarud, 2014). Når man skal bygge seg gode indre arbeidsmodeller trengs stabile, trygge og omsorgsfulle omsorgspersoner. Det er viktig å bli sett, både når det gjelder sine fysiologiske funksjoner og affekter som er barnets emosjonelle reaksjoner (Nordanger & Braarud, 2017, s.29).

Tilknytningsrelasjonene tidlig i livet er barnets grunnopplæring. Man kan sammenligne det med når et barn skal begynne å svømme, først må en lære seg vanntilvenning, bare å være i vannet, før man lærer seg svømmetakene. Man må lære det grunnleggende, før man avanserer. Barn bruker tilknytningspersonen som et trygt fort til utforskning og som et trygt hjem å komme til når de opplever truende situasjoner (Wennerberg, 2011, s. 15 & 16) (Kvaran & Holm, 2012, s.91).

Kunnskap fra nevrobiologisk forskning viser hvordan omsorgserfaringer påvirker hjernens evne til å håndtere farefulle situasjoner som trusler og stressbelastninger senere i livet (Nordanger & Braarud, 2014). Overlevelshjernen og de fundamentale delene av emosjonshjernen fungerer fra den dagen man blir født, mens logikkhjernen og de avanserte delene av emosjonshjernen utvikles over et lengre tidsrom. Prefrontal korteks er ikke ferdig utviklet før tidlig i tyveårene (Nordanger & Braarud, 2014).

Relasjon og regulering henger sammen, ungdom vi møter må være trygg for å kunne bruke andre som reguleringsstøtte (Nordanger & Braarud, 2017, s.37). Ungdom har utbytte av trygge relasjoner med flere omsorgspersoner, både i og utenfor familien. Det kan for eksempel være de som jobber på barnevernsinstitusjonen eller fosterhjemmet eller en miljøarbeider på skolen. Sikker og trygg tilknytning legger grunnlag for utviklingen av sosial kompetanse og gode relasjoner (Ogden, 2015, s.64).

Tilknytning formes i relasjon til de som er involvert i omsorgen, og man omtaler dette som en rangordning av tilknytningsfigurer. Vi kan se på det som en pyramide av mennesker, der den som er mest til stede i omsorgen representerer den primære tilknytningsfiguren, så vil de andre tilknytningspersonene komme etter. (Braarud,2012). Når ungdom ikke har hatt den trygge basen til å utvikle seg, vil ungdom ha en risiko for å ikke kunne regulere følelsene sine. Dette kan skape utfordringer, også senere i livet. Om man har opplevd god tilknytning, vil det være lettere å regulere følelsene sine, noe jeg vil vise senere i oppgaven.

Utviklingspsykolog Vygotsky delte utviklingen i to, utvikling her og nå, og hvilket utviklingsnivå en person har muligheter for å nå. Faktiske utviklingsnivå referere til utviklingen som har funnet sted, potensielt utviklingsnivå refereres til den utviklingen som er i ferd med å begynne (Tjersland et al., 2018, s.78). Avstanden mellom utvikling som har skjedd og mulig utviklingsnivå kalles for den proksimale utviklingssonen. Det er her de som ungdommen omgås med kan komme inn som støttespillere.

“Bare vissheten om at tilknytningspersonen er tilgjengelig, responsiv, eller at hun eller han fungerer som en trygg base, gir en sterk følelse av sikkerhet og får individet til å verdsette relasjonen” (Smith,2002, s.43). Et eksempel på dette kan være når unge skal prøve noe nytt. Da kan det de første gangene være ganske skummelt. Det hjelper at en voksen barnet er trygg på er med og er til støtte for barnet.

Om en ungdom har erfart god tilknytning tidligere i livet, vil dette være med på å trygge ungdommen, og det forventes at samspill med andre mennesker innebærer noe bra, positivitet. Om en ungdom ikke har opplevd god tilknytning, vil ungdom bruke sin tidligere erfaring, med å være skeptisk og fiendtlig overfor andre personer, som kan vises i form av negativt reaksjoner og uttrykk (Smith, 2002, s.140). Eks. En ungdom som har opplevd god tilknytning tidligere i livet vil ha “garden” nede og være mer avslappet i møte med andre mennesker. En ungdom uten god tilknytning vil ha “garden” oppe og være i “kampmodus”.

“Tilknytningsteori har utspring i et evolusjonsperspektiv, der mennesker anses som avhengige av emosjonell nærhet, beskyttelse og bekreftelse – ikke bare for å overleve, men også for å utvikle seg psykisk og tilpasse seg i samfunnet” (Kvello, 2012). Mennesker er flokkdyr, vi liker at andre viser at de bryr seg om oss. Vi har behov for tilhørighet og bli sett. “Tilhørighet og tilknytning til omsorgspersoner og venner er avgjørende for barns livskvalitet” (Eide & Eide, 2017, s.288). Å vite at man passer inn i en flokk er avgjørende for trivsel og utvikling. Ungdommer opplever kontroll i trygge omgivelser, der det er kjente og støttende personer.

5.2 Miljøterapi

Miljøterapi er grunnleggende i arbeid med ungdom, så hva er egentlig miljøterapi? Det finnes mange ulike definisjoner på miljøterapi, men det beskrives ikke noen spesifikke metoder. Miljøterapibegrepet er et overordnet begrep som rommer terapeutiske prinsipper (Lillevik, Landmark & Stokvold, 2020, s. 106). Bufdir (Barne-, ungdoms – og familiedirektoratet) legger denne forståelsen av miljøterapi til grunn: “Miljøterapi er en planlagt og faglig begrunnet terapeutisk virksomhet som nyttiggjør seg av de til enhver tid tilgjengelige ressurser som omgivelsene gir”.

“Miljøarbeid henter i stor grad sin inspirasjon fra psykodynamisk tenking. I denne tradisjonen legges det vekt på tillit, trygghet og tilknytning” (Lillevik, Landmark & Stokvold, 2020, s. 107). Godt miljøarbeid er når man støtter, veileder, viser omsorg, viser anerkjennelse og kjærlighet til de man skal hjelpe.

Miljøterapi som arbeidsform ble utviklet innenfor psykisk helsearbeid i etterkrigstiden. “I barnevernsfaglig arbeid i institusjonene er miljøterapi et felles begrep på den terapeutiske virksomheten” (Lillevik, Landmark & Stokvold, 2020, s.105). Miljøterapi er måten man jobber på i arbeid med menneskene vi skal hjelpe, vi jobber for å fremme ungdommens behov, læring, mestring og at de skal ta ansvar i eget liv og bli gode samfunnsborgere. Miljøarbeid er en ramme for hvordan vi skal hjelpe og styrke ungdom på det positive de er gode på, og hvordan vi skal endre det negative.

Miljøterapibegrepet er todelt. “På den ene siden vises det til miljøet. Miljøet er alt som er rundt oss. Det er alle de fysiske, psykologiske og sosiale miljøbetingelsene som er til stede. På den andre siden viser begrepet til terapiaspektet. Terapi handler om å skape endring” (Lillevik, Landmark & Stokvold, 2020, s. 108). For å kunne skape endring er det viktig at

ungdom er motivert. Ved å ha god relasjon mellom ungdom og ansatte skal vi samarbeide for positiv utvikling av gode egenskaper. Det er viktig å få frem at endringsarbeid ikke bare er å trykke på en knapp, det tar tid, energi og tålmodighet.

Felles for mange definisjoner på miljøterapi er vektleggingen av tilrettelegging og systematikk i arbeid. Man prøver så godt man kan og tilrettelegge for det den enkelte ungdom har behov for. Man jobber systematisk og målrettet i arbeidet. "Miljøterapi betegnes som en samhandlingsform som preges av miljøterapeutens planlagte, tilrettelagte og systematiske bruk av det som skjer i samspillet mellom individet, gruppen og miljøterapeuten" (Lillevik, Landmark & Stokvold, 2020, s.110). Man må være til stede, "å være på", og åpen for nye situasjoner. Og det er derfor viktig å være reflektert i det arbeidet man gjør.

6. Drøfting

I drøftingen vil jeg først ta for meg viktigheten og hensikten med flytting. Deretter hvilke konsekvenser flytting kan få for ungdom og om tidlig innsats. Videre vil jeg så ta for meg elementer i miljøarbeidet som er viktige for å skape god relasjon. Til slutt i drøftingen vil jeg forklare hva som kan skje i hodet til en ungdom som ikke har fått den tilknytning den trenger, og hvorfor det er viktig å ha kunnskaper om regulering.

6.1 Barnevernet redder liv

Det er viktig for meg å presisere at flytting kan være en god metode man kan bruke for å hjelpe ungdom, i forhold til barnets beste jfr.Bvl §4-1 (Barnevernsloven, 1992, §4-1). Barnevernet har som oppgave å verne barn og unge. Flytting kan være med på å redde liv. I mange tilfeller kunne det fått alvorlige konsekvenser om barnevernet ikke hadde plukket opp og hjulpet det barnet eller ungdommen som sårt trengte hjelp. Barnevernet får mye negativ omtale, spesielt i media. Man hører da ofte bare en side av saken, siden det er begrenset hva barnevernet kan komme med opplysninger på grunn av taushetsplikten jfr. barnevernloven § 6-7 (Barnevernloven, 1992, §6-7) er det fastslått at barneverntjenesten har taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13 (Forvaltningsloven, 1967, §13).

6.2 Konsekvenser ved flytting

Omsorgssviktede har økt risiko og større sjanse for å utvikle negativt stress ved å bli adskilt fra foreldrene. Risikoen for at barnet vil oppleve høy aktivisering av stress er mer til stede, og

dette kan føre til dårlig egnet og tilrettelagte strategier for mestring under og i etterkant av flyttingen. Disse barna har i mindre grad lært seg viktige ferdigheter og mestringsstrategier sammen med trygge, støttende omsorgspersoner (Baugerud & Augusti,2016).

Flytting kan øke stress og føre til mindre grad av mestring (Sandlie & Andersen,2016, s.133). Stabile boforhold, både stabile omsorgspersoner i hjemmet og at område rundt der man bor er trygt og godt, spiller inn på om det er gode muligheter for å utvikle seg og er et godt sted å være. (Sandlie & Andersen, 2016, s.130). Et godt utviklingsmiljø vil si at man har en utviklingsplattform som er trygg og at personene rundt er med å bidra positivt. Flytting fra et sted til et annet kan være brudd på de rammene man er vant med. Man kan komme til noe ukjent, både når det gjelder geografi og personer. Ved å måtte flytte fra et sted til et annet kan det “trigge” uønsket atferd som kan føre til enda mer flytting.

Internasjonalt finner vi en del studier som peker på ulike negative konsekvenser flytting kan ha for barn- og -ungdoms utvikling (Sandlie & Andersen, 2016, s.131). Risikoen for negative konsekvenser ved flytting øker med antall flyttinger, og risikoen er høyere når flyttingen skjer sent i oppveksten (Sandlie & Andersen, 2016, s. 132). Undersøkelser viser at barn som opplever å bli omplassert flere ganger, sammenliknet med barn som har opplevd færre plasseringer, stiller dårligere på kognitive prestasjoner i tillegg til at de har økte emosjonelle, relasjonelle og adferds relaterte problemer (Baugerud & Melinder, 2010, s.10). Dette viser at det er viktig med tidlig innsats fra hjelpeapparatet, slik at man forhindrer eller minsker de negative konsekvensene.

6.3 Viktigheten av tidlig innsats

Barnevernet har en utfordrende jobb når de skal avdekke om ungdom ikke får støtte og omsorg i hjemmet. Barnevernet skal komme inn å kartlegge om det trengs, for å gi tidligst mulig hjelpe tiltak, om det ikke er mulig å få til gode nok støtte- og omsorgs- tiltak i hjemmet, må ungdommen flytte. Jfr. bvl §1-1 (Barnevernloven, 1992, § 1-1)

“Tønnesen med kolleger har argumentert for at risikoen er høyere jo senere i oppveksten flyttingen skjer” (Sandlie & Andersen, 2016, s.135). Man minsker de negative konsekvensene dersom man raskt klarer å fange opp ungdom eller barn som trenger hjelp. Også en rekke studier viser at jo tidligere barn blir flyttet fra dårlige eller omsorgsviktende omgivelser dess større er sjansen for at de kan utvikle seg positivt (Baugerud & Melinder, 2010, s.10). Når

man har avdekket tilfelle av omsorgssvikt, må man komme inn med hjelpetiltak eller iverksette flytting på best mulig gjennomtenkt og fornuftig grunnlag. Ved innsats tidlig kan man forhindre at det ikke blir mer alvorlig enn det allerede er. Imens barna og ungdommene venter på hjelp er det fare for at de utvikler psykiske problemer og atferd som kan være utfordrende (Barneombudet, 2020, s.6).

Når ungdoms atferd oppleves som slitsom og brysom, er det fare for at atferden tar vekk fokuset fra den dårlige omsorgen som har blitt gitt og at oppmerksomheten blir rettet mot selve atferden (Barneombudet, 2020, s.6). Vi må stille oss spørsmål hvorfor barn og unge oppfører seg som de gjør, klarer man å fange opp hva som ligger bak atferden, kan man hjelpe.

6.4 Valg av plassering/flytting

“Det er helt jævlig å være så langt hjemmefra. Jeg må starte livet på nytt igjen. Samtidig får jeg ikke gjort det, for jeg har ikke familie og gode venner rundt meg. Jeg står helt alene, sier «Andrea» på telefon til Aftenbladet” (Ergo & Aass, 2016).

Her ser man hvordan ei jente beskriver hvordan hun opplevde å bli flyttet. Det er vanskelig for ungdom når de opplever tap av relasjoner, svik og usikkerhet. Mangel på tilhørighet og tilpasning gjør at ungdommen blir urolig og usikker. Ungdom kan stille spørsmålet, hvor er det egentlig jeg passer inn?

Ifølge barnevernsloven skal man ta hensyn til det enkelte barn og unges behov for omsorg og utvikling. Man skal tidlig vurdere hvor ungdom har det best jfr. bvl § 4-15. (barnevernloven, 1992, §4-15) Man skal ta hensyn til hvor det er best og stabilt for og ungdommen å være. Om det er i familie, venner av familie, eller om det er nyttigst å flytte ungdommen bort fra negative omgangskretser og miljø. Man må veie opp pluss og minus med de forskjellige stedene man har mulighet til å plassere ungdommen. Driver ungdom med noe idrett eller kulturtilbud som gjør godt? Er det et miljø som inneholder rus, mobbing, vold som man bør flytte ungdommen fra? Når en ungdom skal flytte er det viktig å se for seg hva de ulike type valgene kan gjøre for ungdommens situasjon. Hvor bør man unngå å plassere og hva trenger ungdommen?

Utfallet til ungdommen er ikke bestemt på forhånd. Man må ta hensyn til de fakta man har og løsningen må være gjennom tenkt og veloverveid. Barnevernstjenesten og Bufetat må ta hensyn til den enkelte ungdoms situasjon og behov (Hanssen et al.,2015, s.17).

Data fra “rotløs ungdom” artikkelen, der det er hentet info fra elever på videregående skole. Viser at klart flere ungdommer som har flyttet flere ganger oppgir depressive symptomer og atferd, sammenlignet med andre ungdommer (Sandlie & Andersen, s.141). “Ungdom som har flyttet hyppig har 9,4 % høyere sannsynlighet for å rapportere depressive symptomer, sammenlignet med ungdom med lavere flyttighet. 4,6 % høyere sannsynlighet for atferdsproblemer vis av vis de som ikke har flyttet like ofte” (Sandlie & Andersen, 2016, s. 144 &146). Dette kan vise at flytting i seg selv kan være skadelig.

For å unngå at ungdom bli plassert på et sted uten gode utviklingsmuligheter, er det viktig å se på ungdommens behov og ta hensyn til elementer som kan være utfordrende.

Ungdom kan være opptatt av å imponere hverandre. Det å være pliktoppfyllende, og gjør som de får beskjed om bidrar ikke alltid med økt status hos de som er på omtrent samme alder. “Det handler om å oppnå annerkjennelse og respekt” (Ogden, 2015, s.19). Derfor må en tenke seg om når en skal finne det beste stedet for ungdommen, for å utvikle seg og å forhindre negative situasjoner. Det er negativt om man flytter ungdom til et sted hvor andre ungdommer kan ha negativ innflytelse og påvirkning på hverandre. Det kan føre til negativ atferd og at det må flyttes igjen.

Det er viktig å ha kunnskaper om hva som er positivt byggende og hva som kan være ødeleggende. For eksempel er det lurt å ha kunnskap om gruppeprosesser, om hvordan man blir påvirket av hverandre. Det kan for eksempel være utfordrende å sette en ungdom som ikke bruker rus i lag med en som bruker rus. Dette er noe som Bufetat og barnevernstjenesten må ta stilling til når de flytter en ungdom Jfr. Bvl §4-15 (barnevernloven, 1992, §4-15). Noen ungdommer er mer sårbare for å falle utenfor, og det er da viktig å se på at man ikke plasserer ungdommen i lag med noen som kan være for dominante eller ha annen dårlig påvirkning.

Atferdsproblemer hos unge kan forklares som manglende kompetanse av sosiale ferdigheter og kan skyldes at de ikke har lært eller ikke tar i bruk ferdighetene. (Ogden, 2015, s.20) Ferdigheter må læres, og det kan være krevende for en ungdom når en ikke vet hvordan en skal reagere i samhandling med andre mennesker.

Sosial kompetanse handler om å skape gode relasjoner til jevnaldrende og voksne, og kunne tilpasse seg til de spillereglene, normer, lover og regler som finnes i samfunnet, og forholde seg til sosiale forventninger. Om ungdom klarer å gi beskjed om hva de trenger og har behov for er det lettere å oppnå positiv vekst i utvikling (Ogden, 2015, s.27).

6.5 Relasjon

“Relasjon betyr forhold, forbindelse,(årsaks-) sammenheng eller samhörighet” (Aubert, 2020). “Nyere forskning som har gjort tilknytningsbegrepet klinisk relevant, har vist at den tidlige relasjonsbyggingen er grunnleggende for barns vekst og utvikling” (Kvaran & Holm, 2012, s.93) (Tjersland et al., 2018, s.123). Relasjon mellom ungdom og de ansatte er det som har mest å si for positiv endring (Nordanger & Braarud, 2017, s.171).

Relasjon er helt klart avgjørende for å kunne imøtekomme ungdommers behov, og for å styrke god positiv utvikling. “Kontaktetablering og relasjonsbygging er selve grunnmuren i sosial arbeid” (Tjersland et al., 2018, s.123).

For å utvikle seg tilfredsstillende, for å ha en optimal utvikling er det viktig for ungdom å kunne knytte seg til trygge og omsorgsfulle voksne slik at det dannes et følelsesmessig bånd. Slik får ungdom støtten de trenger i utviklingen sin og lærer seg evnen til å regulere seg selv. “En forutsetning for disse vilkårene er at barnet har en relasjon til en primær omsorgs person”(Nordanger & Braarud, 2017, s.37). Det er mye arbeid i å skape relasjon, og ungdommene vi jobber med trenger tid til å bli trygge på barnevernspedagogen for å kunne snakke om vanskelige ting. Det kan være frustrerende både for de ansatte og ungdom man jobber med om ungdommen flytter, for eksempel fra en institusjon til en annen.

“Jeg hadde endelig greid å åpne meg og fortelle hvordan jeg hadde hatt det. Så ble jeg bare revet bort fra ansatte jeg hadde knyttet meg til. Det var utrolig vondt. Det samme skjedde på akuttinstitusjonen i Bergen. Det er vondt bare å bli flyttet gang på gang, sier «Andrea»” (Ergo & Aass, 2016).

Relasjonsbygging kan ta tid, og om man har jobbet over en periode med relasjonen og endelig klart å skape relasjon før ungdommen så flytter igjen, kan være utfordrende. Det er viktig at de ansatte i barnevernet har en god relasjonskompetanse, på den måten kan den ansatte få avsluttet den profesjonelle relasjonen til ungdommen det gjelder på en god måte. Slik kan det bidra til at flytting blir mindre belastende (Røkenes & Hanssen, 2017, s.10).

Relasjonskompetanse handler om å forstå og samarbeide med menneskene vi møter i arbeidet, på en fornuftig, god måte som er hensiktsmessig for målet (Røkenes & Hanssen, 2017, s. 9 & s. 10). Det handler om at vi kommuniserer på en måte som bidrar til å nå de målene man har med samtalen. Vi kommuniserer med mening og “kjører” ikke over den man kommuniserer med, man tar hensyn (Røkenes & Hansen, 2017, s.10).

Ungdommen trenger trygghet, gode rammer og forutsigbarhet. Det å måtte begynne å “jobbe” med nye folk krever mye energi og mot. Ved å ha en forståelse forankret i et perspektiv hvor utvikling skjer gjennom sosial interaksjon med andre, kan man forstå hvorfor relasjon er så viktig (Paulsen et al., 2017, s.2). Det handler om å støtte, veilede, anerkjenne og være til stede som en trygg base. Man støtter opp og gjør hverandre gode. For å danne en god relasjon er det viktig å ha med noen grunnleggende elementer: behov, motivasjon, å føle seg sett, humor, brukermedvirkning, anerkjennelse, respekt og kjærlighet.

6.5.1 Behov

Et menneske har flere behov, men er fundamentalt styrt av to grunnleggende eksistensielle behov: et menneske har behov for å være i nærhet til andre mennesker, og på den andre siden har menneske behov for å erkjenne sitt eget jeg. “Å være konge i eget liv”, streben etter å etablere en selvstendig identitet. Det handler om å være nær mennesker og å atskille seg i forhold til andre, som kan forbindes med selvrealisering som man ser i Maslows behovspyramide (Wennerberg, 2011, s.15).

Abraham Maslows behovspyramide viser hva et menneske trenger og har behov for. Maslow tenkte seg at menneskets motivasjon er behovsdrevet der noe er viktigere enn annet. Maslow valgte å sette behovene i en pyramide, der grunnstammen som er nederste del av pyramiden er de primære fysiologiske behovene som må tilfredsstilles for å overleve. Det er behovet for mat og et trygt sted å bo. Etter de fysiologiske behovene kommer psykologiske behovene for trygghet, tilknytning og anerkjennelse og respekt. Øverste del av pyramiden er utvikling og erkjennelse (Eide & Eide, 2017, s. 18 og 19).

6.5.2 Motivasjon

“Den viktigste suksessfaktoren ser ut til å være egen motivasjon” (Barneombudet, 2020, s.8). Å være positiv støttende til ungdommen kan være med på å skape relasjon og mestringsfølelse. Motiverende veiledning kan bidra til å styrke ungdommens motivasjon for

aktivitet som kan føre til økt evne til å mestre og mestringsfølelse. Når man driver med miljøarbeid, er det for å skape en endring i livet til de ungdommene man jobber med til noe bedre. Vi kommuniserer og støtter ungdommen som bidrar til at ungdommen får lyst til å endre og utvikle seg (Eide & Eide, 2017, s. 56). Når man driver miljøarbeid bør man gjøre aktiviteter som bidrar til positiv utvikling, som ikke er for vanskelig. Det må være noe som ungdom kan mestre slik at det kan gi en mestringsfølelse. Ungdom vi jobber med kan ha ulik bakgrunn, livshistorie og egenskaper. Man bør derfor finne aktiviteter som er egnet for den enkelte ungdom, og som kan bidrar til å møte behovet ungdommen har.

Det anerkjennes at ansatte kan bidra med utviklingsstøtte (Paulsen et al., 2017, s.2). Gjennom samhandling tar en sikte på å legge til rette for fysisk, psykisk, sosial og åndelig vekst, og å styrke brukerens egenomsorg. Dette oppnås ved å variere mellom støtte og utfordring i en terapeutisk samhandling preget av anerkjennelse og respekt for brukerens egenverd og integritet (Lillevik, Landmark & Stokvold, 2020, s. 111). Motivasjonen til ungdommen vi jobber med er avgjørende for hvordan arbeidet i lag med ungdommen vil gå. Det handler om å kunne komme i posisjon til å hjelpe ved å skape tillit.

6.5.3 Føle seg sett

Å bli sett er viktig for ungdom vi møter i barnevernet. I artikkelen “relasjonen som plattform” har ungdom de har intervjuet tatt frem viktigheten av å være et godt med menneske og å bli behandlet som et menneske ikke bare en ting man krysser av på lista (Paulsen et al., 2017, s.1). Det er viktig for ungdom å bli møtt med forståelse og å bli møtt som individer, ikke saker eller en jobb. Når man jobber med ungdom må den ansatte forholde seg til ungdommen som subjekt og det menneske ungdommen er. Man må ta hensyn til hva ungdommen føler, opplevelse, mål og interesse. “Å møte hele mennesket innebærer at du ikke bare møter den andre som et objekt, en fysisk ting” (Røkenes & Hanssen, 2017,s.13) (Barneombudet, 2020, s.8).

Når man jobber med ungdom i krise, som ikke har det godt er det viktig å lytte aktivt, vise respekt, og ikke minst holde seg til avtaler (Eide & Eide, 2017, s.57). Det handler om å vise at begges tid er verdt like mye. Å lytte aktivt vil si å være til stede her og nå, være åpen og vise at man lytter.

“Det å jobbe med relasjoner er en prosess som bygger på gjensidighet. Det er en samhandlingsprosess som skaper tillit, trygghet og en opplevelse av troverdighet og

tilknytning” (Paulsen et al., 2017, s. 2 & 3.). Det bedre kontakt man klarer å skape, desto større sjanse for å skaffe informasjon. Som kan spille positivt inn på det arbeidet man gjør. (Eide & Eide, 2017, s. 118). Da skal man ikke være opptatt av mobiltelefon eller andre ting, men fokusere på ungdommen. Ved å være bevist på hvordan man oppfører seg, er dette med på å bedre samtalen (Røkenes & Hanssen, 2017, s.181). Når en ansatt kommuniserer med ungdom, er det viktig at den ansatte er bevist på hvilken rolle en har. Det kan være utfordrende å vite hvordan man skal oppføre seg, spesielt om man er jevngamle med de man skal hjelpe. Man må ta stilling til hva man kan le av og hvilke tema man bør unngå.

Som ansatt må vi ha fokus på egen mentalisering når vi prater med ungdom (Lillevik et al., 2020, s.109). Om man klarer å se ungdom innenfra, se hva ungdommen føler og trenger samtidig som man som ansatt ser seg selv utenfra betyr det at man har god mentalisering. (Røkenes & Hansen, 2017, s.53) Da har man fokus på hvordan vi oppfattes samtidig som vi ser og hører ungdommen. Som ansatt må man være bevisst på hvordan man regulerer følelsene sine og uttrykker seg.

Når ungdommen prater til oss og viser følelser er det viktig at vi som jobber med ungdom har evnen til Empati. Det er evnen til å forstå hva ungdommen tenker og føler, og bekrefte at man ser det (Eide & Eide, 2017, s. 155). Det er avgjørende for relasjonen om man klarer å vise empati, da er det lettere for ungdommen å føle seg trygg. Empati er også evnen til medfølelse og innlevelse, og å forstå den andre (Eide & Eide, 2017, s. 157). Man kan være bekræftende ved å si at man forstår eller man kan gi fysisk kroppskontakt som en klem.

6.5.4 Humor

Humor i arbeidet kan være viktig både for å skape relasjon og det kan også være med på å hjelpe ungdom å slappe av, redusere spenning i kroppen (Eide & Eide, 2017, s. 184). Om jeg som miljøarbeider “dummer meg ut” eller gjør noe morsomt kan dette være med på å ufarliggjøre situasjonen. Freud påpekte at vitsens grunnlag er våre fortrenge drifter og følelser. Humor gir anledning til å slippe ut følelser som vi ellers holder avstand fra (Eide & Eide, 2017, s. 185). Humor utgjør en viktig ressurs i kommunikasjonen som gir både ansatte og ungdom frihet til å bli kjent med hverandre og å forme relasjoner (Henningsen, E., 2014, s.10-11). Det er med på å ufarliggjøre situasjoner, rolle og maktfordelingen mellom den ansatte og ungdommen blir mindre truende. Ved å bruke humor får man også mer følelse av likeverd. “Åja så du også har godt på en smell engang” kan ungdommen for eksempel tenke.

Humor skaper stemning og glede. “Å ha sans for humor” var noe barn fremhevet som viktig i relasjonen (Lillevik et al., 2020, s.114). Humor er en veldig god egenskap, da man kan oppleve at ungdommene vi jobber med er nedfor og vanskelig å trøste. Latter har noe forløsende ved seg, som gir håp og man føler lysglimt (Tjersland et al., 2018, s.261). Humor er tryggende og trygghet er en av de viktigste byggesteinene for at menneske skal ha det greit (Helgesen, 2018, s.83).

6.5.5 Brukermedvirkning

Ungdom har krav på å bli med i prosesser som omhandler deres eget liv. Ungdom i denne oppgaven er mellom 13 og 18 år og er i stand til å danne egne synspunkter og meninger. Jeg viser her til Menneskerettsloven, Barnekonvensjonen (1999, Art 12.(1))

Brukermedvirkning er viktig for at ungdommen selv skal kunne uttrykke hva de selv har behov for, trenger og ønsker. “For å skape en god relasjon må de ansatte være sensitive på hva ungdommene uttrykker, og det er viktig å ta ungdommens ønsker og mål på alvor” (Paulsen et al., 2017, s.3). Også i forhold til barnevernloven må man ta hensyn til ungdommens medvirkning. Jfr.bvl § 1-6(barnevernloven, 1992, §1-6)

For å oppnå god brukermedvirkning handler det om å ha en systematisk åpen prosess, der ungdommen og de ansatte i barneverntjenesten får komme med sine synspunkter og argumenter som leder frem til en begrunnet og faglig forsvarlig beslutning etter å ha sett på de forskjellige mulighetene og behovene man har (Hanssen et al., 2015, s. 31).

Medvirkningsprosessen kan være en del av relasjonsbyggingen og dermed føre til bedre relasjon. Det handler om å bli sett og hørt. Gode relasjoner kan bidra til større grad av medvirkning, da det er lettere for ungdom å uttrykke seg når de føler seg trygg. Ved å få til en god relasjon til ungdommen, vil de lettere kunne åpne seg og være deltakende for hva ungdommen selv mener er beste behandlingen. Barn og unge vet best hvor “skoen” trykker.

“I følge selvbestemmelsesteorien har alle mennesker tre grunnleggende psykologiske behov som påvirker indre motivasjon, nemlig behovet for selvbestemmelse, tilknytning og følelse av kompetanse eller mestring” (Eide & Eide, 2017, s. 19). Å imøtekomme behovet for selvbestemmelse kan bety å lytte aktivt, å undersøke hva ungdommen selv tenker og opplever, og planlegge i lag med ungdommen om mål og veien fremover.

Når ungdom får være med på å medvirke om sitt eget liv kan dette medføre at ansatt og ungdom oppnår et felles rasjonale, som betyr at ungdommen og ansatte har en felles forståelse for hva problemet er, hva man trenger å jobbe med for å få det bedre. Da kan man lage en plan som gir mening og som ungdommen er motivert for (Nordanger & Braarud, 2017, s. 171).

6.5.6 Annerkjennelse og respekt

Annerkjennelse består av tre grunnleggende former; kjærlighet, rettigheter og solidaritet. Det handler om at en person blir anerkjent som individ for den unike personen de er, uavhengig av hvordan de oppfører seg.

I artikkelen om ungdommer som har hatt eller er i kontakt med Gartnerhaugen, blir annerkjennelse beskrevet som viktig når en skal skape god relasjon med de ansatte. Det handler om å anerkjenne ungdommen gjennom å lytte til dem, og å ta hensyn til ungdommens meninger når avgjørelser skal bli tatt. Annerkjennelse og brukermedvirkning går som hånd i hånd. Det er viktig at ansatte er åpne for at ungdommen får utrykke seg fritt. Det handler om at man som ansatt ikke skal være en “bedreviter” og bare være opptatt av læreboka, der “jeg som ansatt vet hva som er best for deg uansett”. Man trenger ikke å være enig i det ungdommen sier, men ungdommen må få lov til å utrykke sin mening. Så er det den ansattes jobb til å lytte, tenke ut ulike muligheter og ikke minst veilede ungdommen. “Ansatte som oppleves som distanserte og kun er opptatt av lære boka, inngir ikke tillit hos ungdommene” (Paulsen et al., 2017, s.4).

Ungdom er opptatt av at man må være tålmodig og ikke ha hastverk. “Det tar tid å bygge relasjoner, og kanskje tar det enda lengre tid, siden de har opplevd så mange brudd i relasjonen tidligere og har problemer med å stole på folk” (Paulsen et al., 2017, s. 4). Det handler om at når man har opplevd å flytte fra det kjente, blir man redd for å danne nye relasjoner fordi man er redd for å miste det igjen.

6.5.7 Kjærlighet

Kjærlighetsbegrepet har siden 2018 vært en del av formålsbestemmelsen i barnevernloven (1992) (Lillevik et al., 2020, s.79). “Trygg tilknytning er ofte ledsaget av positive følelser og innebærer på mange måter det samme som et kjærlighetsforhold” (Brandtzæg et al., 2011, s.20).

Når man skal beskrive hva som er viktig i relasjon knyttes det ofte til begreper som tillit, anerkjennelse, bekreftelse, respekt, kjærlighet og omsorg (Paulsen et al., 2017, s.2). De viktigste faktorene ser ut til å være ansattes evne til innlevelse og empati. Å gi av seg selv, og vise forståelse. Slik at ungdommen kan føle seg forstått, og at de blir vist respekt som gir en opplevelse av kjærlig varme. Barnevernspedagogen bør bli opplevd som åpen og ekte. At de tørr å være seg selv. Med å være en trygg voksen og å være åpen gjør det lettere for ungdommen å være åpen og fri (Røkenes & Hanssen, 2017, s.20).

Barn og unge som har vært i kontakt med barnevernstjenester har i årevis fremhevet betydningen av å bli møtt med “kjærlighet” og solide ekte, ærlige mennesker (Thrana, 2016). Ungdommen ønsker å bli møtt av voksne som er villig til å slippe ungdommen innpå seg, opprette god kontakt og å inngå nære relasjoner.

Ansatte i barnevernet må være spørrende, bruke ord og vise kjærlighet. Det handler om å finne de rette spørsmålene, og vise at man er der. Å vise at ungdom er god nok som de er. At ungdommen ikke trenger ha på seg “en maske”. Om man er annerledes så skal man få være det, mennesker har et liv og det er den enkeltes eget liv. Man skal leve sitt liv, da alle de andre sine liv er opptatt. Dette kan være til god hjelp, spesielt i den fasen der ungdommen har det vanskelig.

Under observasjonene av ungdommene var det spesielt en ting som ble fremhevet som viktig når en ansatt skal være til hjelp. Det er utholdenhet, at sosialarbeider står i situasjonen uansett hvilken oppførsel ungdommen viser. Når ungdommen ser at de voksne ikke har tenkt å dra blir det oppfattet som kjærlighet (Thrana, 2016). Dette er med på å skape en “vi” følelse og det bygger tillit, og gir bekreftelse.

Når en person viser en handlemåte vi ikke klarer å forstå, havner ungdommen ofte i kategorien “dårlig” for personer som ikke har kunnskap om den type ungdom (Lillevik, Landmark & Stokvold, 2020, s.109). Ved å reflektere over det som hender og ved å ha relasjon med ungdom over tid kan miljøterapeuten være til god hjelp.

I Per Olav Tillers studier av barnevernstjenesten er begrepet “pedagogisk kjærlighet” løsningen som kan komme ungdom som har det vanskelig til gode (Thrana, 2016). Kjærlighet er med på å vise en varme, en godhet om at du er verdt noe.

Ungdom trenger å føle at andre mennesker bryr seg. Noen ungdommer har aldri opplevd kjærlighet, men omsorgssvikt og overgrep. Det er da viktig at ansatte i barnevernet klarer å gi det ungdommen har savnet og trenger. Ansatte må bli med å fylle det tomrommet som mangler. Å ha en indre styrke om å ville hjelpe, bidrar til at ungdom får motivasjon og lyst til å utvikle seg. Følelsen av og ikke være alene, men at man har noen som står som en solid grunnmur og er der uansett hvor mye negativt som skjer bidrar til en trygghet. Å ha noen der som man kan komme til når man trenger trøst eller har spørsmål. Og som kan være til hjelp når man skal utforske livet.

Kjærlighet kan bidra til å forandre atferden. Ungdommer kan ha en utfordrende atferd, det kan være smerteuttrykk for at de ikke har det greit, det kan være opprør fordi de er lei av å leve som de gjør, og føler seg ekskludert. I artikkelen om Glassjenta, viser det hvordan atferd kan utspille seg. Her var det ei jente som på grunn av sin indre smerte, viste smerteuttrykk ved å spise glass, startet brann, brukte vold mot politiet og kom med trusler (Ergo, 2016).

Opprør, å lage bråk eller annen utfordrende atferd kan for eksempel være stjeling, selvskadning, rus eller vold. Det kan være mange grunner til denne atferden, men et som går igjen er selvmedisinering. Ungdom kan ha opplevd traumatiske hendelser eller føle seg ensom og tar i bruk den type atferd for å døyve smerte og få oppmerksomhet. Dette går igjen i Elliot Currie sin studie av middelklasseungdom i USA. Hvor man møter unge mennesker som ikke følger reglene og går imot de aksepterte regler og normer i samfunnet, ved bruk av kriminalitet og narkotika (Thrana, 2016).

Ungdommen fremhever begrepet kjærlighet som viktig, men hvor går grensen for den ansatte? Kjærlighetsbegrepet bruker man ofte om sin ektefelle eller kjæreste, og når man skal fortelle hvor glad vi er i barna våre eller nærmeste familie. Å vite hvor man skal sette distanse for hvor nært man kan komme ungdommene vi jobber med i barnevernet er et vanskelig spørsmål.

Kjærlighetsbegrepet kan være vanskelig å forstå, det kan tenkes at det kan være lurt å skille mellom privatliv og jobb. Om man velger å forstå begrepet kjærlighet som det å vise medfølelse, vise følelser, anerkjennelse og omsorg blir begrepet lettere å bruke.

Omsorgsforhold og kjærlighet i arbeid med ungdommer med atferdsproblemer er en viktig faktor som bidrar til positiv utvikling (Thrana 2016).

At voksne viser følelser, at ungdommene blir sett ikke bare gjennom sin oppførsel, men også for personene bak oppførselen, går igjen i intervjumateriale i artikkelen om kjærlighet (Thrana, 2016). Når ungdom opplever over tid at voksne er der uansett hva, bidrar dette til å skape relasjon og skaper et tettere forhold. For å vise kjærlighet til dem, opplever ungdommen det også som viktig å bli møtt med smil og klemmer.

6.6 Balanse mellom privatliv og jobb

Om man som ansatt blir for personlig og tar jobben med oss hjem kan dette gå ut over den ansattes psykiske helse, og kan videre gå ut over privatlivet. Det er ikke uten grunn at helse- og sosialarbeidere ligger øverst på sykefraværstatistikken i Norge (Statistisk sentralbyrå, 2021)

Det kan tenkes at ansatte i omsorgsyrkene gir mye av seg selv og det er jo slikt at man er nødt til å gi god omsorg og å være menneskelige når man arbeider med ungdom. Dette kombinert med høyt tidspress og emosjonell belastning i møte med mennesker i kriser, som har det vanskelig gjør noe med oss på godt og vondt, og kan slite oss ut. Det kan derfor stilles spørsmål hvor personlig og hvor mye man kan gi av seg selv før det går ut over helsen.

Det kan tenkes at jo mer vi gir av oss selv, og bedre relasjon man får i lag med ungdommene man jobber med, vil sjansen for å utvikle sekundærtraumatisk stresslidelse, STSD, bli større (Isdal, s. 28). Stresslidelse kan utvikles fordi man tar inn over oss all elendigheten de vi hjelper har vært gjennom, altså traumene deres. Det kan også tenkes at man har større risiko for å utvikle Compassion fatigue, som er en kombinasjon av sekundærtraumatisering og utbrenthet (Isdal, s.28). Man kan bli så glad i ungdommene man jobber med at man begynner å bekymre oss for mye. Dette kan føre til en konstant bekymring som gjør at man aldri får fred. Videre kan dette gå ut over søvn, arbeidet man utfører og de som er rundt oss.

I artikkelen fra Gartnerhaugen fremheves viktigheten av engasjement og gjensidighet, og viktigheten av å bruke seg selv som ansatt til å danne gode relasjoner (Paulsen et al., 2017, s. 3). Dette kjenner jeg meg igjen i fra praksis. De ansatte på praksisplassen jobbet med det de var flinke til og lærte ungdommene ferdigheter samtidig som de så og møtte ungdommene på sine behov. Ved å jobbe med praktiske oppgaver samtidig som en har en dialog, er med på å ufarliggjøre situasjonen. Flere av de ansatte valgte også å svare på telefoner utenom arbeidstid fra ungdommene og noen hadde de på Snapchat og Instagram. Det kan være utfordrende å

være så engasjert, når man skal kunne “sjonglere og balansere” mellom jobb og privatliv. Noen av de ansatte valgte å ikke ha ungdommen på sosiale medier som et bevist valg. Det finnes ingen fasit svar på hva som er best, men engasjerte ansatte er noe som ungdommene setter pris på.

6.7 Stigma

Når en ungdom ikke klarer å regulere følelsene sine, kan ungdommens atferd være utagerende og kan skille seg ut ifra det samfunnet ser på som vanlig og normal atferd. Dette kan være ekstra vanskelig for ungdommen, da de som ikke klarer å regulere seg blir satt i “bås”, dette kalles Stigmatisering. “Et stigma er ifølge Goffman en egenskap som er dypt miskrediterende” (Goffman,2016, s.20).

Når et fremmed menneske har en egenskap som skiller seg ut fra andre personer i en målgruppe på en negativ måte, det kan for eksempel være en ungdom som ikke klarer å regulere følelsene sine i en klasse, kan ungdommen sin atferd gjøre at mennesker oppfatter ungdommen fra å være en vanlig ungdom til en ungdom som ikke er god eller dårligere fordi atferden skiller seg ut. Å bli stemplet på denne måten, innebærer et stigma (Goffman, 2016, s.20 & 44).

Ungdommene vi treffer i barnevernet har ofte et overutviklet og hypersensitivt alarmsystem, og samtidig et underutviklet og svakt reguleringssystem (Nordanger & Braarud,2017, s. 75). Jeg har valgt å ta med viktigheten av traumeforståelse fordi at flytting kan for noen ungdommer være traumatiserende i seg selv.

Hvorvidt en flytting og separasjon fra biologiske foreldre er å anse som et traume/en stressende opplevelse, eller en lettelse vil kunne avhenge av en rekke faktorer. For eksempel hva som er årsaken til separasjonen, hvor god tilknytningen er mellom den som blir flyttet og omsorgsgiver, og hvilken grad av stress som forekommer under separasjonen er tre sentrale elementer. Om ungdom flytter til fremmede omgivelser, om ungdommen er forberedt på å flytte og/eller om ungdommen har opplevd separasjoner tidligere i livet har også en viktig betydning (Baugerud & Melinder, 2010, s. 11 & 13).

Om man har en forståelse for ungdommens atferd og smerteutrykk, vil dette bidra til bedre relasjon og større sjanse for at ungdom i barnevernet føler seg sett.

Ønsket er minst mulig medisin bruk, strenge grenser og fokus på atferden. For at ungdommen skal bli bedre må man ha fokus på årsaken som ligger bak (Albæk og Steinkopf, 2013).

Ansatte må ha fokus på hva som ligger bak symptomene ungdommen uttrykker i stedet for selve symptomet og å sette diagnoser. Ansatte bør fokusere på hva som ligger bak atferden til ungdommen, fremfor å bare se på det negative ungdommen gjør. Om vi bare fokuserer på handlingen blir det som en midlertidig brannslukning, men atferden vil fortsette fordi problemet bak fremdeles er der. Man må slukke hele brannen, hvis ikke vil det gløde og kan raskt ta fyr. Endringsarbeid tar tid og man må være tålmodig.

Hvordan man skal bli med å støtte og avregulere ungdommen er viktig å ha kunnskap om for at ungdommen skal ha det greit. Ungdom som har opplevd dårlig tilknytning i barndommen, kan ha problemer med evnen til å styre seg selv. Ungdommen kan da trigges av mye, når som helst.

Omsorgssvikt kan føre til tilknytningskader. Kvaran og Holm drar frem *en* undersøkelse på ungdommer som ble foreslått tvangsplassert for atferdsvansker jfr. BVL § 4-24. Omtrent samtlige hadde utfordrende barndom, noe som også gikk igjen var å ha opplevd å stadig bli flyttet (Kvaran & Holm, 2012, s. 32 & 33). Nyere utviklingspsykologisk forskning viser at stress og stressregulering, herunder emosjonsregulering, er sårbar for de erfaringene barn gjør tidlig i livet, og at omsorgssviktene barn oftere enn andre barn utvikler stress- og emosjonsreguleringsstrategier som er mistilpassede og dårlig egnet til å regulere sterke følelser og stor grad av stress både på et biologisk og atferdsmessig plan (Baugerud & Augusti, 2016).

“Stress kan i hovedsak defineres som ulike hendelser som oppleves potensielt truende for vår fysiske og psykologiske balanse, velvære og fungering” (Baugerud & Augusti, 2016). Et barn som har opplevd omsorgssvikt, står i fare for å få negativ utvikling både kognitivt, emosjonelt og sosialt. Omsorgssvikt kan gi betydelig skade på stressrespons systemet.

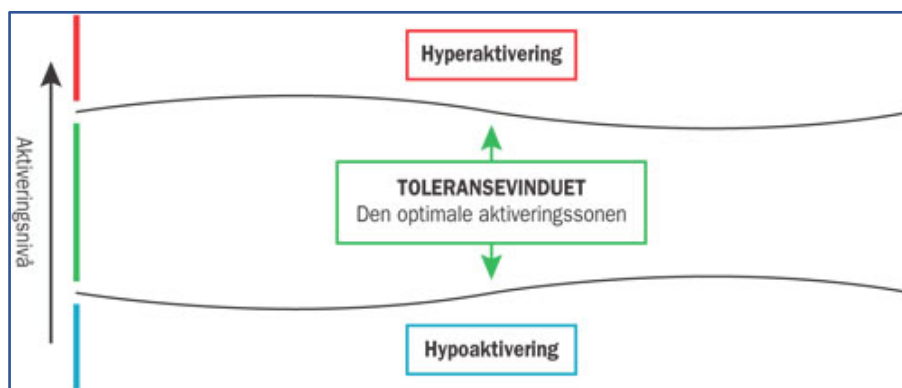
6.8 Toleransevinduet

Begrepet *toleransevinduet* refererer til det spennet av aktivering som er optimalt for et individ – ikke for høyt og ikke for lavt (Nordanger & Braarud, 2014).

Toleransevinduet viser hvor mennesker fungerer best, det er her man vil være. Man vil ikke være over toleransevinduet i den så kalte “hyperaktiveringssonen” og heller ikke under toleranse vinduet i “Hypoaktiveringssonen”. Midt i toleransevinduet har man det best, da er

man i optimal aktiviseringssonen. Det er her man er mest tilstede, fokusert og mest på for å lære (Nordanger & Braarud, 2017, s.38 & 39).

Når et menneske er over den optimale aktiveringssonen, hyperaktiverer det og har forhøyet puls, respirasjon og muskeltonus. Når man er under optimal aktiveringssonen er man i hypoaktivert tilstand, da har man redusert puls, respirasjon og muskeltonus (Nordanger & Braarud, 2017, s.38). Grensene for hvor raskt ungdom kommer ut av det optimale vinduet vil variere fra person til person. Det påvirkes både av traumatiske hendelser og livserfaringer, men også hvor sensitive og emosjonell hver ungdom er som person (Nordanger & Braarud, 2017, s.39). Hvem som er tilstede, om man er med noen man er trygge på eller om man er alene når en kommer ut av sitt optimale vindu vil også være avgjørende for hvor godt ungdom klarer å regulere seg. Når ungdom ikke klarer å kontrollere seg og man “ser det svarte” i øynene deres, er det viktig at den trygge voksne bruker sin kunnskap, ro og språk til å hjelpe.

Figur 1: Toleransevindu-modellen

Lev Vygotskys sosiokulturelle oppfatning av den kognitive utviklingen legger vekt på hvor viktig det er at barn har noen å samspille og samarbeide med (Evenshaug & Hallen, 2000, s.125).

“Andre-regulering av barnet anses som den viktigste oppgaven en omsorgsgiver har, med avgjørende betydning for barnets utvikling”. Det handler om å legge merke til reaksjonene, når ungdommen er lei seg så må man trøste å si at man ser det eller at når ungdommen er sint eller redd så skal man hjelpe til å veilede, å “sone” ungdommen inn i rett sone. Vi vil ha ungdommen midt i toleranse vinduet. Ungdommen er da ikke for høyt oppe eller for lavt nede, vi kan si at vi vil ha ungdommen i en balansert stabil tilstand (Nordanger & Braarud, 2014)(Nordanger & Braarud,2017, s.29). Når ungdom flytter i regi av barnevernet er det vi som ansatt som blir omsorgsperson, og som må hjelpe til med reguleringen.

For hver gang ungdom klarer å komme tilbake til den optimale sonen i toleransevinduet sitt utvikles reguleringsmekanismen og blir bedre, og toleransevinduet utvides (Nordanger & Braarud, 2014). Det blir litt som når vi er redd for noe så kan man ta små skritt å møte frykten, og redselen kan da avta litt etter litt.

Det kan i noen situasjoner være fristende å fortelle ungdommen hva de skal, for eksempel “Nå slutter du med det der!” Noen ganger beordrer vi dem, noen ganger “truer” vi dem med “hvis du ikke oppfører deg, så får du ikke ukepenger”. Man prøver å “tvinge” ungdommen til å roe seg ned, noen vil si “å oppføre seg”. Å kunne andre regulere, samregulere for å hjelpe og håndtere følelser, tanker og impulser er mer effektivt og behagelig for ungdommen som har det vanskelig (RVTS- Sør, 2020, 0 – 1:14). Ved å samregulere får man vist at man forstår. Når ungdommen føler seg forstått kan det være med på å forhindre utagering.

6.9 Hjernens alarm og reguleringssystem

Amygdala er hjernens alarmsystem som har styringen for om kroppen er i alarm modus eller ikke. Den fanger opp mulige trusler rundt oss som kan være farlige for oss (Nordanger & Braarud, 2017, s.59). Når den fanger opp trusler sender den signaler til binyrene. Binyrene skiller ut stresshormon, som gjør at vi bedre er i stand til å håndtere og gjennomgå det vi oppfatter som farefullt. Hippokampus er hjernens erfaringsarkiv, her blir våre erfaringer lagret som en slags minne harddisk. Dette arkivet er til for at vi skal kunne vurdere nye situasjoner på grunnlag av situasjoner vi har opplevd og erfart tidligere i livet (Nordanger & Braarud, 2017, s. 60). Prefrontal kontekst blir brukt til å forstå hvordan andre reagerer og vår egen reaksjon, når man er dyktig til regulering vil prefrontalkontekst oppfatte om noe er farlig eller ikke og i samarbeid med hva vi har av tidligere erfaringer som er lagret i hippokampus vil det sjekkes om alarmen er sann eller usann. Om det ikke er farlig gir de videre beskjed til alarmsenteret Amygdala om å roe ned, regulere ned kroppen slik at kroppen kan slappe av (Nordanger & Braarud, 2014)(Nordanger & Braarud, 2017, s.61).

Om man har opplevd noe traumatisk, vil man gå i en tid mer anspent og det skal mindre til før alarmen blir slått på/aktivert. Man er da i en modus der man er høy sensitiv, “på tå hev” og på vakt (Nordanger & Braarud, 2017, s.65).

Jo mer utrygt et barn er i sin tilknytning, desto større er risiko for at negative- potensielt traumatiserende- opplevelser skal føre til varige psykologiske men (Wennerberg, 2011, s.27).

For å forstå hva som skjer når en traumatisert ungdom møter på skremmende hendelser, vil jeg forklare hvordan hjernen til traumatiserte fungerer.

Omsorgssvikt kan ha ført til at de har fått for mye negativt og for lite positivt under utviklingen. Når ungdom ikke har lært å regulere seg og i tillegg opplever stressende hendelser uten å få hjelp kaller vi det utviklingstraumer. Ungdom som har stått i denne situasjonen, der de blir utsatt for truende opplevelser samtidig som de ikke får hjelp til å regulere seg vil ofte være veldig følsom og hypersensitive (Nordanger & Braarud, 2014).

Konsekvenser er at de veldig lett kan havne i en tilstand der alarmen er aktivert, der de kommer i øvre del av toleransevinduet, som vil si at man er hyperaktivert (Nordanger & Braarud, 2017, s.38). Det er da vanskelig å roe seg ned. Dette kan føre til at man utagerer kjapt, det kan være at noen sa noe, en bemerkning som man ikke klarer å la være å reagere negativt på. Eller det kan være at vi forbinder en hendelse med noe fare fullt og traumatisk vi har opplevd tidligere i livet.

Å være i beredskap, alarm modus gjør at man kan høre, lukte, smake og ser bedre. Å være mye i alarm modus krever masse energi og man blir sliten. Man får et tankekaos, der man ikke klarer å regulere seg selv og alt blir rot. Ungdommer som opplever flytting fra hjemmet sitt til institusjon eller fosterhjem kan oppføre seg som om de er i fare. Selv om institusjonen er på en helt annen arena og som egentlig er en trygg plass å være, kan ungdom være på vakt og feiltolke mennesker og objekter. (Nordanger & Braarud, 2017, s.78) Alarmsystemet til ungdommen kan aktiveres/trigges av flere årsaker, det kan være lukt som parfymen til en ansatt. Fordi at parfymen minner om en lukt som tidligere var fare, for eksempel overgriper lukt. Det kan også være at lyd er med på å aktivere alarmsystemet, som lyden til biler. Fordi ungdommen opplevde at farlige folk kjørte opp i oppkjørselen, eller at etter hvert besøk, så valgte tidligere omsorgsperson å gjøre overgrep. (Nordanger & Braarud, 2014).

Når en ungdom er i alarmmodus kan andre menneskers ansiktsuttrykk eller ord som oppleves for andre med et godt regulering og alarm system som normale signaler oppleves som skremmende eller potensielle trusler (Nordanger & Braarud, 2017, s.78). Reaksjonen til ungdommen kan være så sterkt at dem oppfatter "å skifte" ansikt på personer, "å se syner". Ungdommen kan assosiere nøytrale ting med de ubehagelige opplevelsene sine fra tidligere, og ungdommen kan da få et bilde/deres indre representasjon av den det gjelder som egentlig er ufarlig til noe ubehagelig og skremmende (Nordanger & Braarud, 2017, s.79).

Reguleringssystemet vil være hensiktsmessig når det er bygget på en solid trygg plattform, men når reguleringssystemet er bygget opp med “feil tegninger”, bygget opp rundt farer, vil reguleringssystemet nærmest kjempe mot sin hensikt.

Responssystemet vil da ikke fungere normalt, man blir et nervevrak fordi tankene løper løpsk. Da kan det oppstå utagering, atferd som skiller seg ut fra normalen eller ungdommen kan isolere seg. Ungdommens senter for kontroll og tekning vil kobles ut og ungdommen trenger da hjelp fra trygge personer til å roe seg ned (Nordanger & Braarud, 2017, s.76). Målet for en ansatt er å endre aktiveringen i hjernen til ungdommen slik at reguleringsmekanismen i hjernen styrkes og kontrollerer seg, slik at det blir lettere for ungdommen å håndtere situasjoner selv. Om man jobber med det vil det på sikt føre til at ungdommen tåler mer stress. For å oppnå bedring er det viktig at ungdommen får hjelp av noen de stoler på og er trygg på, som de har god relasjon med. Endringsarbeid tar tid, og det krever tålmodighet, energi og kjærlighet.

Å bli flyttet fra alt det man kjenner til, sine relasjoner og bli flyttet til det ukjente kan være traumatiserende i seg selv. Og flere av de som er blitt plassert og flyttet fra hjemmet sitt har opplevet traumer. Derfor er det ekstra viktig at alle som skal jobbe med ungdommene i barnevernet har forståelse for traumebevist omsorg og regulering. Ved å anlegge seg kunnskap om traume og regulering, kan man bruke det som verktøy til å hjelpe (Nordanger & Braarud, 2014).

7. Avslutning

Jeg har i denne oppgaven forsøkt å formidle viktigheten av å ha forkunnskaper om flytting, omsorgssvikt, relasjon og regulering ved hjelp av litteratur. At ungdom som har opplevet omsorgssvikt kan ha vanskeligheter for å håndtere stressende situasjoner. Da er det viktig å ha kunnskaper om hvordan man som ansatt i barnevernet skal kunne møte ungdommen, skape en relasjon, regulere og håndtere atferden til ungdom på en god måte. Kunnskap om hvordan hjernen fungerer kan bidra til økt forståelse og empati for utagerende ungdom. Alle som er ansatt i regi av barnevernet bør ha opplæring om atferdsregulering og forståelse for hva flytting innebærer. Det gjelder både fosterhjem, beredskapshjem og institusjoner. Det handler om å ha kunnskaper relatert til de personene vi treffer. Ungdom er ikke objekter, men

mennesker og de forandrer seg. Det er derfor viktig å ikke henge seg opp i for mye av saksmappene, men heller se på hvem ungdommen er her å nå og hva de har behov for. Det finnes ikke vanskelige ungdom, bare ungdom som har det vanskelig.

8. Litteraturliste

Albæk, M. og Steinkopf, H. (2013, 24. Juni). *Kjærlighet fremfor piller*. Fædrelandsvennen.

<https://www.fvn.no/nyheter/lokalt/i/gxq01/--Kjarlighet-fremfor-piller>

Aubert, K. E. (2020, 18.juli) Relasjon. Store Norske leksikon. <https://snl.no/relasjon>

Barneombudet (2020). *De tror vi er shitkids* (Barneombudets rapport om barn som bor på Barnevernsinstitusjon).

<https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrappporter/De-tror-vi-er-shitkids.pdf>

Barnevernloven. (1992) *Lov om barnevernstjenester* (LOV-1992-07-17-100). Lovdata.

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/KAPITTEL_3#%C2%A73-2

Baugerud, G. A. & Augusti, Else- marie. (2016) Utviklingspsykologisk kunnskap er relevant for hvordan omsorgsplasseringer gjennomføres. *Tidsskriftet Norges Barnevern, 03-04 / 2016*

(Volum 93) [https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/tnb/2016/03-](https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/tnb/2016/03-04/utviklingspsykologisk_kunnskap_er_relevant_for_hvordan_omso)

[04/utviklingspsykologisk_kunnskap_er_relevant_for_hvordan_omso](https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/tnb/2016/03-04/utviklingspsykologisk_kunnskap_er_relevant_for_hvordan_omso)

Baugerud, G. A. & Melinder, A. (2010) Barns hukommelse av flytting fra biologiske foreldre.

Barn som flyttes i regi av barnevernet. *Enheten for kognitiv utviklingspsykologi (EKUP),*

Psykologisk Institutt, fosterhjemskontakt 5/10, s. 9- 16

https://bibliotek.buudir.no/BUF/101/Barns_hukommelse_av_flytting_fra_biologiske_foreldre.pdf

Braarud, H. C. (2012, 03). *Kunnskap om små barns utvikling med tanke på kompenserende*

tiltak iverksatt av barnevernet. Tidsskriftet Norges Barnevern. [https://www-idunn-](https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/tnb/2012/03/kunnskap_om_sm_barns_utvikling_med_tanke_p_kompenserende)

[no.ezproxy.uis.no/tnb/2012/03/kunnskap_om_sm_barns_utvikling_med_tanke_p_kompenserende](https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/tnb/2012/03/kunnskap_om_sm_barns_utvikling_med_tanke_p_kompenserende)

Brandtzæg, I., Smith, L. & Torsteinson, S. (2011). *Mikroseperasjoner: Tilknytning og behandling*. Fagbokforlaget.

Brandtzæg, I., Torsteinson, S., Øiestad, G. (2020) Hva er tilknytning?. Tidsskrift for Norsk

psykologforening. [https://www.psykologforeningen.no/foreningen/aktuelt/aktuelt/hva-er-](https://www.psykologforeningen.no/foreningen/aktuelt/aktuelt/hva-er-tilknytning)

[tilknytning](https://www.psykologforeningen.no/foreningen/aktuelt/aktuelt/hva-er-tilknytning)

Bufdir. (2018, 6. april). Omsorgssvikt.

https://bufdir.no/Nedsatt_funksjonsevne/Vern_mot_overgrep/Vold_og_overgrep_mot_barn_og_unge_med_funksjonsnedsettelser/Tegn_pa_vold_og_overgrep/Omsorgssvikt/

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* (5. Utg.). Gyldendal Akademisk.

Eide, H. & Eide, T. (2017). *Kommunikasjon i relasjoner, personorientering, samhandling, etikk*. (3. Utgave) Gyldendal Akademisk.

Ergo, T. & Aass, H. P. (2016, 20. desember). 478 barn flyttet langt hjemme fra. *Aftenbladet*

<https://www.aftenbladet.no/innenriks/i/0dy9A/478-barn-flyttet-langt-hjemmefra>

Ergo, T. (2016, 30. januar). Glassjenta. *Aftenbladet*.

<https://www.aftenbladet.no/magasin/i/ajEq5/ok-de-hoerer-ikke-da-brenner-jeg-institusjonen-ned>

Evenshaug, O. & Hallen, D. (2000). *Barne- og ungdomspsykologi* (4. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Figur 1. Toleransevindummodellen, hentet 18.03.2021, Nordanger, D. Ø. & Braarud, H. C. 2. juli 2014, <https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2014/07/regulering-som-nokkelbegrep-og-toleransevinduet-som-modell-i-en-ny>

FNs Barnekonvensjon. (1989) *FNs konvensjon om barnets rettigheter* 20. November 1989.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf

FO, Felles organisasjonen. (2021, 9. april). *Hva er en barnevernspedagog?*

<https://www.fo.no/barnevernspedagog/>

Forvaltningsloven. (1967). *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker*. (LOV-1967-02-10).

Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1967-02-10>

Goffman, E. (2016). *Stigma: Om avvigerens sociale identitet* (2. utg.). Samfundslitteratur.

Hanssen, H., Hummerfelt, K., Kjellebold, A., Norheim, A. & Sommerseth, R. (2015). *Faglig skjønn og brukervedvirkning i helse- og velferdstjenestene*. (2 utg.). Fagbokforlaget.

Helgesen, L. A. (2018) *Menneskets dimensjoner, lærebok i psykologi* (3utg.). Oslo: Cappelen Damm AS.

Henningsen, E. (2014). Bekymringsblikket. Tidsskrift for Ungdomsforskning, 9(2). Hentet fra <https://journals.oslomet.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1051>

Isdal, P. (2018). *Smittet av vold: Om sekundærtraumatisering, compassion fatigue og utbrenthet i hjelpeyrkene*. (2. opplag). Fagbokforlaget.

Kvaran, I. & Holm, J. (2012). *Barnevernsfaglig miljøterapi*. (2012). Cappelen Damm Høyskoleforlaget 2012.

Kvello, Ø. (2012). Tidlig barneverninnsats med utgangspunkt i tilknytningsforskning. *Tidsskriftet Norges barnevern, 2012 (artikkel 2 av 9)*, sidetall 116-134. https://www-idunn-no.ezproxy.uis.no/tnb/2012/03/tidlig_barneverninnsats_med_utgangspunkt_i_tilknytningsfors

Lillevik, O. G., Landmark, B. & Stokvold, Ø. (2020). *Miljøterapi i barnevernsinstitusjoner Juridiske, teoretiske og praktiske perspektiver*. (1. utg.). Fagbokforlaget.

Nordanger, D. Ø. & Braarud, H. C. (2014) Regulering som nøkkelbegrep og toleransevinduet som modell i en ny traumepsykologi. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*. (2014, Vol 51, nummer 7) side 530-536. <https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2014/07/regulering-som-nokkelbegrep-og-toleransevinduet-som-modell-i-en-ny>

Nordanger, D. Ø. & Braarud, H. C. (2017). *Utviklingstraumer: Regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi* (1. utg.). Fagbokforlaget.

Ogden, T. (2015). *Sosial kompetanse og problematferd blant barn og unge* (1. utg.) Gyldendal Akademisk

Paulsen, V., Aune, J. A., Melting, J. K., Stormyr, O., Berg, B. (2017) Relasjonen som plattform i møte med ungdom i barnevernet. *Tidsskriftet Norges Barnevern 2017* (nr 2), s. 1-13 <https://www.trondheim.kommune.no/globalassets/10-bilder-og-filer/03-bft/bft---omsorgsenheten/gartnerhaugen/relasjonen-som-plattform-i-mote-med-ungdom-i-barnevernet.pdf>

RVTS- Sør. (2020, 1.feb.) Howard Bath – Samregulering. [Video] Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=54YuFvnZtXA&list=PL-g1bZoyN-I9vFr3iV5ir1eg9QwY7dYMQ&index=12>

Røkenes, O. H. & Hanssen, P. H. (2017). *Bære eller breste, kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. (4. opplag). Fagbokforlaget.

Sandlie, H. C. & Andersen, P. L. (2016). "Rotløs ungdom" - ungdom, flytting og livssjanser. *Sosiologi i dag*, Årgang 46, sidetall 130 – 158.

<http://ojs.novus.no/index.php/SID/article/view/1302/1290>

Smith, L. (2002) *Tilknytning og barns utvikling* (1 utg.). Høyskoleforlaget AS.

Statistisk sentralbyrå. (2020, 2.juli). *Barnevern, hovudtal for barnevernsstatistikken*. Hentet 23.03.2021 fra <https://www.ssb.no/barneverng>

Statistisk sentralbyrå. (2021, 4.mars). *Sykefravær*. Statistisk sentralbyrå - Statistics Norway. Hentet 11.05.2021 fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/sykefratot>

Thrana, H.M. (2016). Love: Recognising relationships in work with vulnerable youth. [Joint Special Issue, Love in Professional Practice] *Scottish Journal of Residential Child Care*, 15(3) and *International Journal of Social Pedagogy*, 5(1), 71-89. doi:

<https://doi.org/10.14324/111.444.ijsp.2017.06>

Tjersland, O. A., Engen, G. & Jansen, U. (2018). *Allianser: Verdier, teorier og metoder i miljøorientert terapi med barn og unge* (2.Utg.). Gyldendal akademisk.

Wennerberg, T. (2011). *Vi er våre relasjoner: Om tilknytning, traumer og dissosiasjon*. Arnebergforlag.